

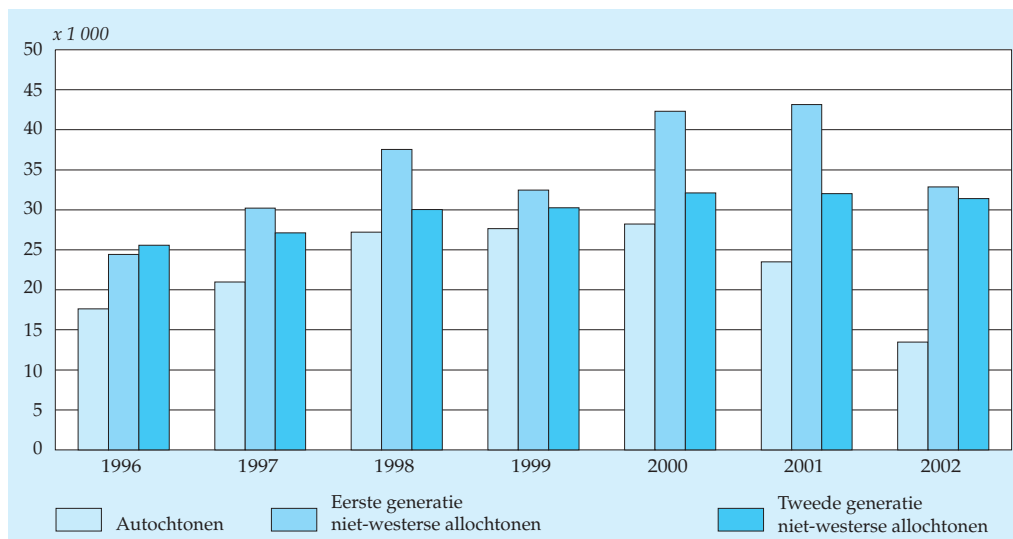
Hoofdpijnen

Niet-westerse bevolking groeit hard

Niet-westerse allochtonen zorgen voor een groot deel van de groei van de Nederlandse bevolking. Tussen 1995 en 2003 is hun aantal met 490 duizend gegroeid, terwijl in dezelfde periode de totale bevolking met 770 duizend toenam. Ze hebben dus bijna tweederde van de bevolkingsgroei voor hun rekening genomen. De niet-westerse bevolking groeide in 2002 met 4 procent, tegen 0,1 procent bij de autochtonen. Immigratie en geboorte hebben ongeveer evenveel bijgedragen aan de groei. De tweede generatie, de in Nederland geboren personen, groeide in 2002 met ruim 5 procent wel iets sneller dan de eerste generatie, de naar Nederland gemigreerde personen, met ruim 3 procent.

De grootste groepen niet-westerse allochtonen worden nog altijd gevormd door de Turken (340 duizend) en Surinamers (320 duizend). Op de derde plaats komen de Marokkanen (295 duizend) en op de vierde plaats de Antillianen en Arubanen (130 duizend). Van deze vier groepen zijn de afgelopen jaren de Antillianen het snelst gegroeid, gevolgd door de Marokkanen. De sterke groei van de Antillianen komt door hoge immigratiecijfers en die van Marokkanen door de hoge vruchtbaarheidscijfers.

1. Bevolkingsgroei naar herkomstgroepering, 1996-2002

Minder immigratie in 2002

De bevolkingsgroei van niet-westerse allochtonen door migratie was in 2002 zo'n 10 duizend kleiner dan in 2000 en 2001. Dit komt doordat het aantal immigranten daalde en het aantal emigranten steeg. De groei is nog wel groter dan in 1996. De daling van immigratie heeft te maken met het strengere toelatingsbeleid en valt samen met de oplopende werkloosheid.

De migratie vanuit Turkije en Marokko bestaat voor een belangrijk deel uit huwelijksmigratie. Jonge Turken en Marokkanen zoeken vaak hun huwelijkspartner in het land van herkomst. Uit Turkije kwamen in 2002 ruim 6 duizend in Turkije geboren migranten naar Nederland, uit Marokko ruim 5 duizend. De immigratie van op de Nederlandse Antillen geboren personen is teruggelopen van meer dan 10 duizend in 2000 naar minder dan 6 duizend in 2002. Migratie van en naar de Antillen houdt verband met de economische omstandigheden in beide landen.

Eind jaren negentig nam het aantal asielmigranten uit vooral Azië nog sterk toe, tot 25 duizend per jaar. Het aantal Afghanen in Nederland is sinds 1995 vertienvoudigd van 3 tot 34 duizend en het aantal Irakezen vervijfvoudigd van 8 tot 42 duizend. Overigens heeft een deel van de asielmigranten een voorlopige verblijfsstatus.

Het aantal ingewilligde asielverzoeken was in 2002 met 9 duizend het laagste sinds 1995. Het aantal ingediende asielverzoeken was eveneens het laagste sinds 1995, terwijl het aantal verwijderde asielzoekers met 21 duizend het hoogste in die periode was.

Jong en in de grote stad

De niet-westerse allochtonen vormen een jonge bevolkingsgroep die veel in de grote steden woont. Slechts een op de tien niet-westerse allochtonen was ouder dan 50 jaar, op 1 januari 2003. Bij de autochtonen was dit een op de drie. Bij de tweede generatie waren er nauwelijks personen van boven de 40 jaar. De spreiding over Nederland is eveneens ongelijkmatig. In Amsterdam, Rotterdam en Den Haag was een op de drie inwoners niet-westers allochtoon, tegen een op de tien in heel Nederland.

Eerder uit huis en vaker alleenstaande moeder

Omdat het een jonge bevolkingsgroep is, wonen relatief veel niet-westerse allochtonen nog bij hun ouders. Opmerkelijk is wel dat ze op jongere leeftijd het huis uit gaan dan autochtonen, bijvoorbeeld voor studie. Ze gaan dan veel bij familie inwonen. Verder kennen ze een relatief hoog percentage alleenstaande ouders. Dit is vooral bij Surinamers en Antillianen het geval. Bijna een op de vijf vrouwen uit deze groep is alleenstaande moeder. Zij zijn vaak ook niet gehuwd. Bij Turkse en Marokkaanse vrouwen is het percentage alleenstaande moeders maar licht hoger dan bij autochtonen. Al met al ligt het percentage gehuwden/samenwonenden bij niet-westerse allochtonen duidelijk lager dan bij autochtonen.

Weinig gemengde huwelijken

Er zijn weinig huwelijken van niet-westerse allochtonen met autochtone Nederlanders. Bij Surinamers en Antillianen komt dit nog het meest voor. Per jaar trouwen een kleine 900 Surinamers met een autochtone partner, dat is ruim 40 procent van alle huwelijken waar een Surinamer bij is betrokken. Van de huwende Antillianen koos tussen 1997 en 2002 zestig procent voor een autochtone Nederlander. Bij de meeste niet-westerse allochtonen ligt het percentage gemengde huwelijken onder de dertig. Van de Turken die trouwen kiest slechts 11 procent voor een autochtone partner. Uitzondering vormen vrouwen die uit 'bruidendorlanden' komen. Van de immigranten uit Thailand trouwt 98 procent met een autochtoon. Ook uit landen als de Filippijnen en Brazilië komen veel vrouwen die met een Nederlandse man trouwen.

Grotere kans op echtscheiding

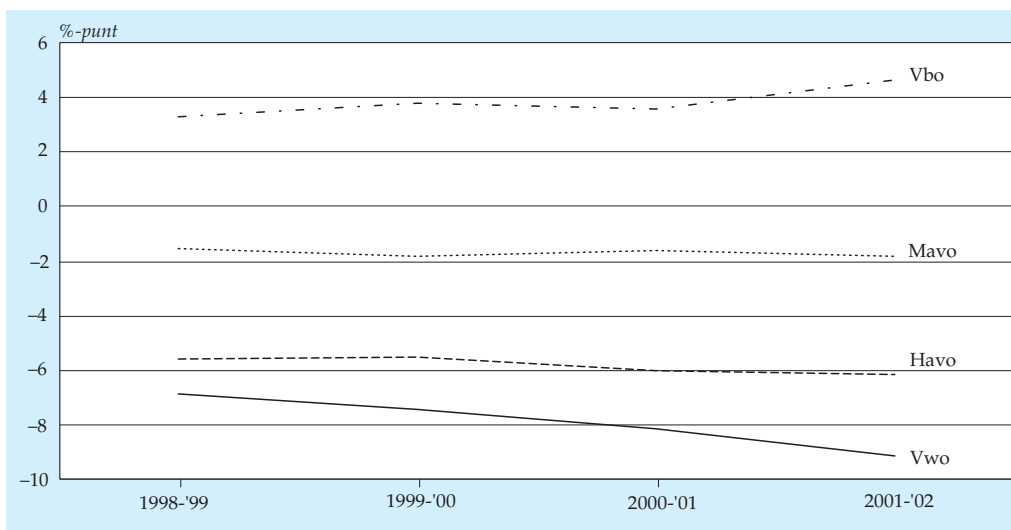
De gemengde huwelijken gaan vaker uit elkaar dan huwelijken met twee autochtonen. Bij huwelijken tussen autochtone vrouwen en Turkse of Marokkaanse mannen van de eerste generatie is er een 3 maal zo groot risico op echtscheiding. Ook huwelijken tussen een eerste generatie Turk of Marokkaan met iemand uit de tweede generatie hebben een hoger risico op echtscheiding. Twee eerste generatie Turken of Marokkanen blijven echter bijna net zo vaak bij elkaar als autochtonen. Huwelijken tussen Surinamers of Antillianen van de eerste generatie zijn naar verhouding instabieler. Waar het de 'bruidendorlanden' betreft, hebben huwelijken tussen een autochtone man en een Zuid-Amerikaanse vrouw de hoogste kans op echtscheiding.

Allochtonen volgen vaak vbo-onderwijs

Niet-westers allochtone leerlingen volgen relatief vaak een vbo-opleiding. In het schooljaar 2001/'02 deed 76 procent van de niet-westers allochtone examenkandidaten een vbo- of mavo-examen. Van de autochtone leerlingen was dit 59 procent. De overige 24 procent van niet-westers allochtone examenkandidaten doet havo of vwo. Onder autochtonen is dit 41 procent. Door de invoering van het studiehuis in 1999 zijn deze percentages bij alle herkomstgroeperingen erg van het betreffende examenjaar afhankelijk. Het studiehuis is de nieuwe tweede fase structuur voor de bovenbouw van havo en vwo. De invoering hiervan heeft een groot effect gehad op de aantallen havo eindexamenkandidaten, die zakten in 2001 van 44 naar 34 duizend. Bij het vwo waren de eerste studiehuisexamens in 2001/'02. De aantallen vwo-eindexamenkandidaten zakten in dat jaar van 29,4 naar 25,9 duizend.

Er is dus geen sprake van evenredige vertegenwoordiging van allochtonen op de vier schoolsoorten. Op dat punt is ook geen verbetering te zien tussen 1998/'99 en 2001/'02. Integendeel, de oververtegenwoordiging van niet-westerse allochtonen onder vbo-eindexamenkandidaten is groter geworden, met name in het laatst waargenomen examenjaar. De ondervertegenwoordiging bij havo en met name vwo is eveneens geleidelijk groter geworden. Hierbij speelt ook de invoering van het studiehuis een rol. Maar in het vwo was ook al eerder sprake van een achteruitgang.

2. Over- en ondervertegenwoordiging van niet-westerse allochtonen onder de eindexamenkandidaten (verschil tussen het percentage onder de examenkandidaten en de leeftijdsgenoten in de bevolking)

Slagingspercentages nemen toe

De niet-westerse leerlingen die eindexamen doen slagen iets minder vaak dan autochtonen. Het slagingspercentage is de afgelopen vier jaar bij alle schoolsoorten iets toegenomen, zowel onder niet-westerse allochtone als onder autochtone leerlingen. In 2002 bedroeg het slagingspercentage van niet-westerse allochtonen op het vwo 83 procent en op het havo 80 procent. Bij autochtonen was dat respectievelijk 94 procent en 91 procent. De invoering van het studiehuis heeft een licht positieve invloed gehad op de slagingspercentages.

Hoog doorstroompercentage naar vervolgonderwijs

Na het behalen van het diploma in het voorgezet onderwijs kiezen de meeste leerlingen direct voor een voltijd vervolgopleiding. Voor niet-westerse allochtonen zijn de doorstroompercentages hoger dan voor autochtonen. Niet-westerse allochtonen die net hun vwo-diploma hebben gehaald, kozen in 2002 met 79 procent vaker voor het wetenschappelijk onderwijs dan autochtonen (67 procent). Van de autochtonen ging 18 procent van het vwo direct naar het hbo, en bij niet-westerse allochtonen slechts 7 procent. De directe doorstroom van havo naar hbo was in 2002 bij niet-westerse allochtonen met 83 procent 7 procentpunten hoger dan bij autochtonen. Ook doen niet-westerse allochtonen na het vbo- of mavo-diploma vaker een vervolgopleiding in de beroepsopleidende leerweg (bol, het vroegere mbo). De autochtonen kiezen wellicht vaker voor de beroepsbegeleidende leerweg of de deeltijd bol.

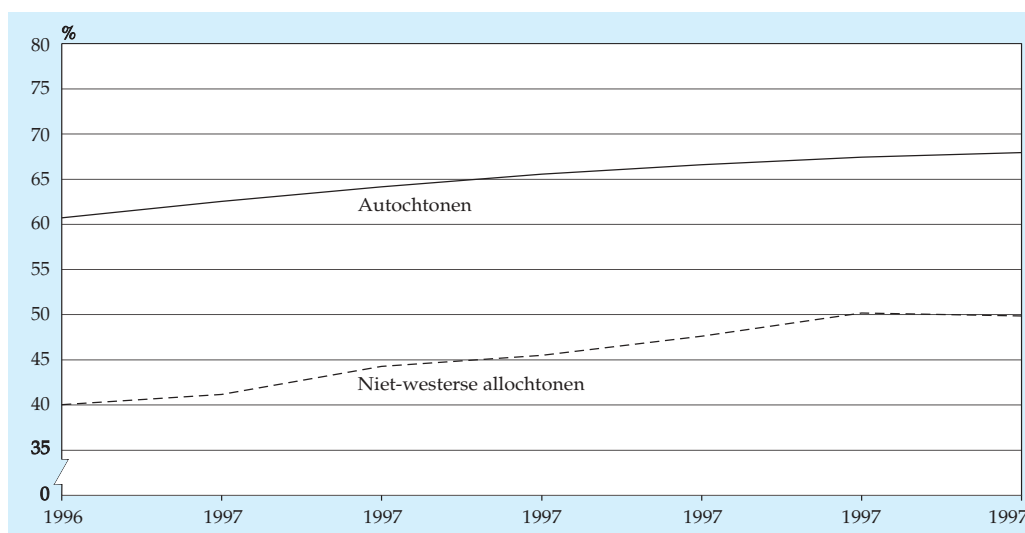
Deelname aan hoger onderwijs neemt toe

In de periode 1995/'96 tot 2001/'02 is het aandeel van de niet-westers allochtone bevolking dat in het hoger onderwijs studeert steeds toegenomen. Dezelfde ontwikkeling is ook bij autochtonen aan de gang. Steeds meer mensen gaan een hogere opleiding volgen. De deelname aan hoger onderwijs bij niet-westerse allochtonen ligt echter nog steeds aanzienlijk lager dan bij autochtonen. Dit komt doordat ze weinig havo en vwo doen, want hun doorstroompercentage naar het hogere vervolgonderwijs is juist erg hoog. Voor het inlopen van de achterstand van niet-westerse allochtonen in het hoger onderwijs zal dus eerst de achterstand in de havo- en vwo-deelname moeten verminderen.

Arbeidsparticipatie niet verder gestegen

In 2002 is de arbeidsdeelname van allochtonen niet meer verder gestegen. Onder autochtonen is het aantal personen met werk nog wel licht toegenomen. De arbeidsdeelname onder Surinamers, zes op de tien werkt, komt in de buurt van die van autochtonen. Daarentegen werkte in 2002 slechts 46 procent van de Turken en Marokkanen. Niet-westerse allochtonen hebben ook minder vaak een baan als werknemer vergeleken met autochtonen. De positie van de tweede generatie is gunstiger dan die van de eerste generatie. Dit geldt vooral voor de allochtonen met één buitenlandse ouder. Deze groep wijkt nauwelijks af van de autochtonen.

3. Netto arbeidsparticipatie van personen van 15–64 jaar, 1996–2002

De stijging van de werkloosheid in 2002 is voor autochtonen, westerse en niet-westerse allochtonen relatief even groot. Niet-westerse allochtonen zijn nog steeds aanzienlijk vaker werkloos dan autochtonen en westerse allochtonen. Het verschil in werkloosheid tussen allochtonen en autochtonen is onder jongeren wel kleiner dan onder personen van 25 jaar of ouder.

Commerciële dienstverlening populair

Niet-westerse allochtonen werken in verhouding vaker in de commerciële dienstverlening dan autochtonen, 60 tegen 45 procent van de personen met een baan in de herkomstgroep. Ze werken veel minder in de niet-commerciële dienstverlening (overheid, onderwijs, zorg) en iets minder in de industrie en bouwnijverheid. Binnen de commerciële dienstverlening werkten de niet-westerse allochtonen in 2000 vaak bij uitzendbureaus en schoonmaakbedrijven.

De tweede generatie werkte veel in de detailhandel. De personen uit deze generatie met één in het buitenland geboren ouder lijken qua bedrijfskeuze behoorlijk op autochtonen.

Vergelijkbare deelname aan gesubsidieerd werk

In vergelijking met autochtonen maakten niet-westerse allochtonen in 2002 vaker gebruik van gesubsidieerd werk via de regeling Instroom-Doorstroombanen (ID) en de Wet Inschakeling Werkzoekenden (WIW). Maar dit geldt niet voor banen via de Wet Sociale Werkvoorziening (WSW). De hogere deelname aan ID- en WIW-banen komt mede doordat niet-westerse allochtonen vaker een werkloosheids- of bijstandsuitkering hebben en daarmee tot de doelgroepen van deze regelingen behoren. De tweede generatie niet-westerse allochtonen nam relatief weinig deel aan de regelingen voor gesubsidieerd werk. De niet-westerse allochtonen waren minder succesvol in de doorstroom van een ID-baan naar reguliere arbeid dan de autochtonen. De doorstroom van een WIW-baan naar reguliere arbeid is vrijwel even hoog als bij autochtonen.

Gunstigere inkomensontwikkeling

Tussen 1998 en 2000 is het gemiddelde inkomen van niet-westers allochtone huishoudens sterker toegenomen dan dat van autochtone huishoudens. De niet-westerse huishoudens hebben wel een aanzienlijk lager inkomen. Hun gemiddelde huishoudinkomen lag in 2000 met 14 duizend euro een kwart lager dan de 19 duizend euro van huishoudens met een autochtone kostwinner. Van de grootste herkomstgroepen hebben Marokkaanse huishoudens de laagste inkomens. De tweede generatie niet-westers allochtone huishoudens springt er gunstiger uit dan de eerste generatie.

Nog steeds vaak een uitkering

Niet-westerse allochtonen hebben 2,5 maal vaker een uitkering dan autochtonen. Dit verschil is tussen eind 1999 en 2001 nauwelijks kleiner geworden. Ze doen vooral veel vaker een beroep op de bijstand dan autochtonen. Het is in het bijzonder de eerste generatie die vaak een uitkering heeft. De tweede generatie heeft slechts iets vaker uitkeringen dan autochtonen (16 tegen 12 procent). Turken en Marokkanen hebben ook een grotere kans om in de WAO terecht te komen. Dit geldt nog sterker voor Turkse vrouwen. De toename van de WW-uitkeringen na de conjunctuuromslag was in 2002 bij niet-westerse allochtonen iets groter dan bij autochtonen.